

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, J. Tumo-Vaižganto g. 4-1, LT-01108 Vilnius, tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. etnotaryba@lrs.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614

Adresatams pagal sąrašą

2017-06-12 Nr. S-108

DĖL KONFERENCIJOS-FORUMO „VIETOVARDŽIŲ (IŠNYKUSIŲ KAIMŲ VARDŲ) IŠSAUGOJIMO, ĮPAMINKLINIMO SPRENDIMAI, PASITINKANT LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO ŠIMTMEČIŲ“ REZOLIUCIJOS

2017 metų birželio 5 dieną LR Seime įvyko Etninės kultūros globos tarybos ir LR Seimo Kultūros komiteto organizuota konferencija-forumas „Vietovardžių (išnykusių kaimų vardų) išsaugojimo, įpaminklinimo sprendimai, pasitinkant Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui“, kurios tikslas - aptarti vietovardžių nykimo ir naikinimo problemą, pasidalyti atskirų savivaldybių, bendruomenių patirtimi juos saugant, teikti siūlymus dėl vietovardžių išsaugojimo. Siunčiame Jums šios konferencijos dalyvių priimtą rezoliuciją.

PRIDEDAMA:

1. Konferencijos „Vietovardžių (išnykusių kaimų vardų) išsaugojimo, įpaminklinimo sprendimai, pasitinkant Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui“ rezoliucija, 2 lapai.
2. Konferencijos, vykusios 2016 m. kovo 9 d., rezoliucija, 2 lapai.
3. Konferencijos, vykusios 2014 m. gruodžio 12 d., rezoliucija, 2 lapai.

Etninės kultūros globos tarybos
pirmininkas

 Virginijus Jocys

A. Daraškevičienė, +370 5 2107160, etnolangas@lrs.lt

**ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBOS 2017-06-12 RAŠTO NR. S-108
ADRESATŲ SĄRAŠAS**

Lietuvos Respublikos Prezidentei
LR Seimo Kultūros komitetui
LR Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
LR Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui
LR Seimo Kaimo reikalų komitetui
Valstybinei lietuvių kalbos komisijai
LR Valstybinei kultūros paveldo komisijai
LR Vyriausybei
LR Kultūros ministerijai
LR Švietimo ir mokslo ministerijai
LR Aplinkos ministerijai
LR Žemės ūkio ministerijai
LR Vidaus reikalų ministerijai
Kultūros paveldo departamentui
Valstybės atkūrimo šimtmečio sekretariatui
Lietuvos savivaldybių asociacijai
Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybai
Lietuvos universitetų rektorių konferencijai
ŠMM Ugdymo plėtotės centrui
Lietuvių kalbos institutui
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui
Lietuvos istorijos institutui
Geologijos ir geografijos institutui
Lietuvos mokslininkų sąjungai
Lietuvos muziejų asociacijai
VĮ „Registrų centras“
Valstybės įmonei „Valstybės žemės fondas“
Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai
Lietuvos etninės kultūros ugdytojų sąjungai
Lietuvos tautodailininkų sąjungai
Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutui
Lietuvos leidėjų asociacijai
Lietuvos periodinės spaudos leidėjų asociacijai
Nacionalinei rajonų ir miesto laikraščių leidėjų asociacijai
Lietuvos architektų sąjungai
Lietuvos kaimo bendruomenių sąjungai

**Etninės kultūros globos tarybos ir LR Seimo Kultūros komiteto
organizuotos
KONFERENCIJOS–FORUMO
„VIETOVARDŽIŲ (IŠNYKUSIŲ KAIMŲ VARDŲ) IŠSAUGOJIMO, ĮPAMINKLINIMO
SPRENDIMAI, PASITINKANT LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO ŠIMTMETĮ“,
įvykusios Lietuvos Respublikos Seime 2017 m. birželio 5 dieną,**

REZOLIUCIJA

2017-06-12

Vilnius

Lietuvos Respublikos Seime 2017 m. birželio 5 d. vykusios konferencijos dalyviai atkreipė dėmesį į tai, kad vietovardžių išsaugojimo klausimą analizavusios valstybinės institucijos – LR Kultūros ministerija, LR Žemės ūkio ministerija, LR Vidaus reikalų ministerija – 2015–2017 m. atsakymuose į raštiškus paklausimus ir svarstymų protokolinėse nutartyse besąlygiškai pripažįsta, jog senųjų kaimų (ir viensėdžių) vardai yra nenuginčijama Lietuvos kultūros, istorijos ir kalbos vertybė. Tačiau jau kelinti metai LR Seimo, Vyriausybės narių bei mokslininkų ir visuomenininkų pasitarimuose nerandama optimalių sprendimų, kaip išspręsti vietovardžių (konkrečiai – išnykusių kaimų vardų) naikinimo problemą. Būtent dėl to 2017 birželio 5 d. konferencijoje dar kartą svarstytas šis Lietuvos kultūrai, istorijai, lietuviškai tapatybei ir pilietiškumui svarbus klausimas.

Konferencijoje buvo **pirtarta** ir dar kartą akcentuota, kad tradiciniuose vietovardžiuose glūdi etnologinė, lingvistinė, paleogeografinė, istorinė, kultūrinė ir kita informacija, saugotina kaip Lietuvos ir pasaulio kultūrinio palikimo dalis. **Konstatuota**, kad iš gyvenamųjų vietovių sąrašo jau yra išbraukta tūkstančiai kaimų pavadinimų (tradicinių vietovardžių) – pradedant sovietmečiu (1959–1989 m. išbraukta 5,6 tūkst.) ir baigiant šiais laikais. Atskirose savivaldybėse ir toliau išbraukiami istoriniai kaimų pavadinimai iš juridinės vartosenos (kaimui likus be gyventojų ir trobesių, jo teritorijai suteikiamas gretimos gyvenamosios vietovės pavadinimas). Todėl pagal dabar galiojančią įstatyminę bazę grėsmė išnykti yra iškilusi dar 4000 kaimų ir viensėdžių vardų. **Pabrėžta**, kad kaimų ir viensėdžių senieji pavadinimai yra svarbi valstybės kultūros paveldo dalis, kurios išsaugojimu privalo rūpintis valstybė.

Mes, konferencijos–forumo dalyviai:

1. Raginame Lietuvos Respublikos Seimą ir LR Vyriausybę sustabdyti kaimų ir viensėdžių vardų išbraukimą iš juridinių dokumentų, priimant atitinkamas įstatymo pataisas.
2. Siūlome oficialiai pripažinti vietovardžius Lietuvos nematerialiąja kultūros paveldo vertybe.
3. Kviečiame vietovardžių – kaimų ir viensėdžių vardų – išsaugojimo ir įpaminklinimo darbą

priskirti prie svarbiausių ir visuotiniausių Lietuvos valstybės šimtmečio atkūrimo sukakties minėjimo programos darbų, numatant tų darbų tąsą ilgalaikėse LR Vyriausybės fiksavimo, mokslinių tyrimų, sklaidos darbų programose, užtikrinant jų finansavimą.

4. Raginame Lietuvos savivaldybių asociaciją ir atskiras savivaldybes pagal dabar galiojantį Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą ir kitus lydinčius aktus neatidėliojant sudaryti vietovardžių (išnykusių ir esamų kaimų bei viensėdžių vardų) išsaugojimo ir įpaminklinimo komisijas.

5. Vertiname VI Registrų centro kuriamą „Istorinių gyvenamųjų vietovių“ sluoksnį Lietuvos Respublikos adresų registro objektų interaktyviame žemėlapyje REGIA ir pritariame, kad jame būtų pažymėtos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje buvusių istorinių gyvenamųjų vietovių teritorijų ribos, tai laikant pirmuoju etapu sovietmečiu panaikintų kaimų ir viensėdžių vardų atstatyme *de jure*.

6. Sveikiname ir skatiname archyvų, muziejų, mokslo įstaigų, leidyklų pastangas, skaitmeninant senąjį rašytinį palikimą, sudarant fondų ir leidinių vietovardžių ir asmenvardžių rodykles, prieinamas plačiajai visuomenei. Raginame valstybines mokslo ir žinybines bei visuomenines institucijas, kuriant ir tvarkant interaktyvias rašytinių duomenų ir grafinės informacijos duomenų bazes bei svetaines, formuoti integralią sistemą ir siekti teisingo vietovardžių vartojimo bei tikslaus jų vietos pažymėjimo.

7. Kviečiame savivaldybių, seniūnijų, bendruomenių atstovus dalyvauti vietovardžių įpaminklinimo darbe, laikiniais ar ilgalaikiais informaciniais ženklais pažymint esančio ar panaikinto kaimo pavadinimą kaimų vietovėse, prie kaimų senųjų kapinių ar kitose su kaimais susijusiose vietose.

8. Skatiname vietos bendruomenes įpaminklinant vietovardžius meninėmis priemonėmis, parodyti tinkamą pagarbą vietos tarmei, tokiu būdu praturtinant bendrinę kalbą ir išsaugant etnografinių regionų savitumą ir patrauklumą.

9. Kviečiame į kaimų vietovardžių įpaminklinimo darbą įtraukti rajonų mokyklų bendruomenes, vietos tautodailininkus, kūrybingai išnaudojant technologijų, pilietinio ir neformalaus ugdymo pamokas, o vietovardžių daugialypę vertę ir prasmę pasitelkti, rengiant pažintines krašto keliones.

Konferencijos dalyvių vardu:

Etninės kultūros globos tarybos pirmininkas

Virginijus Jocys

LR Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto
ir
Etninės kultūros globos tarybos organizuotos
konferencijos „**Gyvenamųjų vietovių vardų išsaugojimo galimybės**“,

įvykusios 2016 m. kovo 9 d. LR Seime,

Rezoliucija

2016-uosius LR Seimas paskelbė vietos bendruomenių metais, o 2018-aisiais minėsime Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį. Įprasminant šias datas ir pagerbiant istorinį kaimo bendruomenių indėlį atgaunant ir išsaugant valstybingumą, konferencijos dalyviai siūlo priemones, kaip išsaugoti sovietinės okupacijos metais sunaikintų kaimų ir viensėdžių bendruomenių atminimą ir sugrąžinti jų gyvenamųjų vietovių vardus į kasdieninę vartoseną: tuo tikslu LR Seimas turi keisti šią sritį reguliuojančią įstatyminę bazę, o LR Vyriausybė – atitinkamus nutarimus.

Kiekviena vietos bendruomenė turi savo teritoriją, o toji – savo vardą, taigi, kaimų pavadinimai ir yra bendruomenių vardai, šimtmečiais perduodami iš kartos į kartą, o išnykus pačiai vietos bendruomenei šie vietovardžiai lieka bene vieninteliai jų paminklai istorijoje. Per du dešimtmečius (1966–1989 m.), vykdant totalinį vienkiemių nukėlimą melioruojamuose plotuose bei dėl kitų priežasčių, Lietuvoje buvo suardyta apie 5600 kaimų ir viensėdžių (22% iš 25143, buvusių 1959 metais).

Ypač atkreipiame dėmesį į atsinaujinusį kaimų ir viensėdžių vardų naikinimą, kuris vykdomas tęsiant iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo buvusių tvarką – be gyventojų likusių kaimų vardus išbraukti iš gyvenamųjų vietovių sąrašo/registro. Atrodytų, kad toks pavojus buvo didesnis sovietinio režimo metais, tačiau kaimams sparčiai tuštėjant ir dabar, jų vardai ir toliau išbraukiami. Laikantis dabartinės gyvenamųjų vietovių vardų panaikinimo tvarkos, atsiranda prielaidos prarasti dar 4000 istorinių vardų kaimų ir viensėdžių, kurie yra be gyventojų. Tebevykstant šiam kaimų tuštėjimo procesui, 2014–2015 m. LR Vyriausybė Švenčionių ir Ukmergės rajonų savivaldybių prašymu panaikino po 40 kaimų ir viensėdžių vardų.

Siekiant sustabdyti be gyventojų likusių kaimų ir viensėdžių vardų naikinimą, jau ne kartą buvo kreiptasi į aukštas instancijas:

Etninės kultūros globos taryba kreipėsi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę, Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisiją, Valstybinę lietuvių kalbos komisiją, Lietuvos nacionalinę UNESCO komisiją (raštas 2015-02-04 Nr. S-15);

Lietuvos geografų draugija su grupe mokslininkų kreipėsi į Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkę ir Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką (kreipimasis 2015-11-23 d.).

bet vis tiek LR Vyriausybė 2016 m. vasario 10 d. Raseinių rajono savivaldybės prašymu panaikino dar 21-ą gyvenamąją vietovę.

Siekdami sustabdyti gyvenamųjų vietovių vardų naikinimo procesą, siūlome šias priemones:

1. Atsižvelgdami į gyvenamųjų vietų vardų kultūrinę, istorinę ir kalbinę vertę lietuvių tautos savimonei saugoti ir stiprinti, LR Seimas turi juos pripažinti nacionaline nematerialaus paveldo vertybe.

2. Neatidėliojant papildyti LR Vyriausybės 1996 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. 651 „Dėl administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių teritorijų ribų ir pavadinimų tvarkymo“ patvirtintų Administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių teritorijų ribų ir pavadinimų tvarkymo taisyklių III skyriaus 23 punktą „Gyvenamoji vietovė, kurios visa teritorija priskiriama kitų gyvenamųjų vietovių teritorijoms, panaikinama“ šia nuostata: „**Negali būti naikinami kaimai, jeigu juose yra vykdoma**

ūkinė veikla arba kai teisės aktai kaimo, viensėdžio teritorijoje nedraudžia žemės savininkams atkurti gyvenamųjų sodybų ar statyti ūkines ir rekreacinės paskirties pastatų“.

3. Taip patikslinti Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 10 straipsnį: „Gyvenamąsias vietas nustato ir panaikina, jų teritorijų ribas nustato ir keičia Lietuvos Respublikos Vyriausybė, atsižvelgdama į savivaldybės tarybos siūlymą, pateiktą įvertinus vietos gyventojų **nuomonę ir valstybės deleguotos institucijos išvadas**“. Atitinkamai patikslinti LR Vyriausybės 1996 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. 651 („Dėl administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių teritorijų ribų ir pavadinimų tvarkymo“) patvirtintų „Administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių teritorijų ribų ir pavadinimų tvarkymo taisyklių“ IV skyriaus „Gyvenamųjų vietovių nustatymas ir panaikinimas, jų teritorijų ribų nustatymas ir keitimas, pavadinimų gyvenamosioms vietovėms suteikimas ir keitimas“ redakciją.

4. LR Seimo sprendimu **atkurti visus kaimo gyvenamųjų vietovių vardus, išbrauktus 1966–1990 m. LTSR Aukščiausiosios Tarybos nutarimais iš administracinių teritorinių vienetų sąrašo, taip pat išbrauktus 1990–2016 m. LR Vyriausybės nutarimais iš gyvenamųjų vietovių registro, nepriklausomai nuo to, yra jose ar nėra nuolatinei gyvenančių žemės naudotojų, jei teisės aktai kaimo, viensėdžio teritorijoje nedraudžia žemės savininkams atkurti gyvenamųjų sodybų ar statyti ūkinės ir rekreacinės paskirties pastatų**. Atitinkamai turi būti patikslinti Lietuvos Respublikos Adresų registras ir Nekilnojamojo turto kadastro ir registro įrašai apie žemės sklypų ir statinių pakitusius adresus.

5. LR Vyriausybės sprendimu gyvenamųjų vietovių vardų atstatymas ir naujų adresų **įrašai dokumentuose gyventojams turi būti nemokami**.

Konferencijos dalyvių vardu:

Etninės kultūros globos tarybos pirmininkas

Virginijus Jocys

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, J.Tumo-Vaižganto g.4-1, LT-01108 Vilnius.
Tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. etnogloba@lrs.lt, www.etnotaryba.lrs.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614.

Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisijai

Valstybinei lietuvių kalbos komisijai

2015-02-04 Nr. S- 15

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lietuvos nacionalinei UNESCO komisijai

DĖL LIETUVOS GYVENAMŲJŲ VIETŲ VARDŲ IŠSAUGOJIMO

Konferencijos-forumo „ETNINĖ KULTŪRA ETNOGRAFINIŲ REGIONŲ METAIS“, vykusios
Lietuvos Respublikos Seime 2014 m. gruodžio 12 d.,

REZOLIUCIJA

Konferencijos-forumo dalyviai atkreipia dėmesį, kad:

- kaimų ir viensėdžių senieji pavadinimai yra svarbi valstybės paveldo dalis, priskirtina UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos objektams;
- tradiciniuose vietovių varduose glūdi etnologinė, lingvistinė, paleogeografinė, istorinė, kultūrinė ir kita informacija;
- sovietmečiu iš gyvenamųjų vietovių sąrašo išbraukta 5,6 tūkst. kaimų ir viensėdžių vardų, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę dar 4200 gyvenamųjų vietovių liko be gyventojų ir jų vardai braukiami iš gyvenamųjų vietovių registro, tik maža dalis atstatoma;
- Lietuvos Respublikoje nėra tinkamai reglamentuota gyvenamųjų vietovių vardų apsauga, nėra aiškaus siekio išsaugoti jų vartojimo tęstinumą, kad ateityje, esant poreikiui, būtų galima juos atkurti;
- nepakankamai intensyviai vedama panaikintų tradicinių vietovardžių apskaita, o bendradarbiavimas tarp gyvenamųjų vietovių vardų naudojimą viešame gyvenime reguliuojančių institucijų yra nepakankamas.

Konferencijos-forumo dalyviai pareiškia:

- istoriniai kaimų ir viensėdžių vardai turi būti pripažinti Lietuvos nematerialiuoju kultūros paveldu ir saugomi valstybės;
- kaimo ir viensėdžio teritorijos vardo naikinimas turėtų vykti tik išimtiniais atvejais, prieš tai klausimą aptarus ne tik su vietos gyventojais, bet ir su specialistais (istorikais, geografs, lituanistais, etnologais);
- be nuolatinių gyventojų likusių gyvenamųjų vietovių (kaimų ir viensėdžių) vardai turi būti atstatyti ir išsaugoti Lietuvos Respublikos adresų registre suteikiant joms specialų buvusios gyvenamosios vietovės statusą;
- iki Antrojo pasaulinio karo buvusių gyvenamųjų vietovių (kaimų ir viensėdžių) ribos turi

būti pažymimos sudaromuose žemėtvarkos planuose, schemose ir stambaus mastelio (1:5000, 1:10000) topografiniuose žemėlapiuose;

- valstybės mastu turi būti sunorminta ne tik gyvenamųjų vietovių, bet ir visų kitų teritorijų pavadinimų apsauga ir vartosena Lietuvos Respublikos teritorijoje ir akvatorijoje, nustatyta jų išsaugojimo, naudojimo, naujų suteikimo, žymėjimo kartografiniuose kūriniuose tvarka bei už atitinkamų duomenų kaupimą, tvarkymą atsakingos institucijos;

- būtina šviesti aktyvią visuomenę bei skatinti kaimų ir viensėdžių vardų žymėjimo vietovėje iniciatyvas;

- valstybės mastu turi būti sunorminta ne tik gyvenamųjų vietovių vardų, bet ir visų kitų vietovardžių vartosena Lietuvos Respublikos teritorijoje ir akvatorijoje, nustatyta jų išsaugojimo, naudojimo, naujų suteikimo, žymėjimo kartografiniuose kūriniuose tvarka bei už atitinkamų duomenų kaupimą, tvarkymą atsakingos institucijos.

Konferencijos įgaliotas,

Tarybos pirmininkas

Virginijus Jocys

2 0 1 5

ETNOGRAFINIŲ
regionų metal